Bijlage 3 Meerjarenprogramma Klimaat- en duurzaamheid gemeente Dalfsen 2009-2012

Onderwerp	Ambitieniveau	Nr.	Projecttitel	Doelstelling	Aanpak en activiteiten	Resultaten	Interne uren per afdeling								Interne uren totaal	Externe kosten	Uitvoering
							Milieu & Bouwen	Ond. & Beheer	Ontw. & Grondz.	Welz. & Onderw.	Fac. Zaken	Soc. Zaken	Best. & Comm.	Finan. & Bel.			
A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop																	
Nieuwbouw van gebouwen	*Actief:* Realiseren met een met 20% verscherpte EPC	A1	Aanbesteding nieuwbouw met een verscherpte EPC	- energiebesparing en CO2-reductie; - Voorbeeldfunctie	Aanbesteding nieuwbouw met een verscherpte EPC	Energiebesparing en CO2-reductie	40	**40**							80	€ 1.000	2009-2012
Bestaande gebouwen	*Actief:* Energiebesparing 2% per jaar en 40% opwekking en/of inkoop duurzame energie	A2	Bewustwording medewerkers	Medewerkers bewust laten worden van de invloed van hun gedrag op het energieverbruik en daarmee leiden tot structurele energiebesparing	Bewustwording & Interne communicatie medewerkers - Opstellen intern communicatieplan en stimuleren bewustwording medewerkers	Gedragsaanpassing van medewerkers met een structurele energiebesparing als resultaat	80						**160**		240	€ 2.500	2009-2012
		A3	Energiereductie gemeentelijke accomodaties	- Energiebesparing en CO2-reductie; - Voorbeeldfunctie	Gemeentelijke accommodaties - Inventariseren energieverbruik en uitvoeren energiebesparing en verbetering binnenklimaat bij sportzalen, zwembaden etc.	Energiebesparing en CO2-reductie	40	**80**							120	€ 12.000	2009-2012
		A4	Vastleggen van uitgangspunten voor besluitvorming over energiebesparende maatregelen voor onderhoud en renovatie	- Energiebesparende maatregelen structureel meenemen in onderhouds- en renovatieplannen; - Structurele energiebesparing gemeentelijke gebouwen	Vastleggen van uitgangspunten voor besluitvorming over energiebesparende maatregelen voor onderhoud en renovatie	Structurele toepassing van duurzame materialen bij onderhouds- en renovatiemomenten en structurele periodieke energiebesparing	20	**40**							60	€ 5.000	2009-2010
		A5	Energiemanagement in gemeentelijke gebouwen	Inzicht krijgen in het energieverbruik om daarna gerichte energiebesparende maatregelen te kunnen treffen	Opzetten en uitvoeren van energiemanagement in de gemeentelijke gebouwen	- Inzicht in het energieverbruik en de te behalen besparingen; - Monitoring na uitvoering maatregelen; - Energiebesparing	40	**80**							120	€ 7.500	2009-2012
		A6	Frisse scholen	Verbeteren energie-efficiency en binnenklimaat in scholen	Frisse Scholen - Inventariseren energieverbruik en uitvoeren energiebesparing en verbetering binnenklimaat bij circa 19 scholen. Combinatie met educatief project voor leerlingen en energiezorg	-Verbeteren binnenklimaat in scholen en het daardoor verbeteren van de leerprestaties en lager ziekteverzuim van leerlingen; - Verbeteren energie-efficiency in scholen	80			**560**					640	€ 19.000	2009-2012
Infrastructurele voorzieningen	*Actief:* Energiebesparing 2% per jaar en 40% opwekking en/of inkoop duurzame energie	A7	Energiebesparing OV	Inzicht krijgen in de mogelijkheden van energiebesparing op openbare verlichting	Openbare Verlichting - Uitvoeren energiebesparingsonderzoek, opstellen en uitvoeren verlichtingsplan	Inzicht in energiebesparingsmogelijkheden op openbare verlichting	40	**40**							80	€ 8.000	2009-2011
		A8	100% duurzame energie	Bijdrage en voorbeeldfunctie geven aan duurzaamheid	100% inkoop van duurzame energie voor alle infrastructurele voorzieningen	- Gebruik van duurzame energie en vermijden CO2-uitstoot voor intern gebruik; - Voorbeeldfunctie	40	**40**							80	€ 0	2009-2011
Gemeentelijk wagenpark, dienstreizen en woonwerkverkeer	*Actief:* 5% besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen	A9	Biobrandstoffen in gemeentelijke voertuigen	Vermindering uitstoot broeikasgassen voor het rijden met het wagenpark	Verduurzamen (brandstoffen) wagenpark - Onderzoeken mogelijkheden inzet biobrandstoffen bij bestaande voertuigen en/of verduurzamen wagenpark bij vervangingsinvesteringen	Uitspraak over de haalbaarheid van biobrandstoffen voor het gemeentelijk wagenpark	40	**60**							100	€ 2.500	2009-2010
Inkoop	*Actief:* Energiebesparing 2% per jaar en 40% opwekking en/of inkoop duurzame energie	A10	Duurzaam inkopen	- Voorbeeldfunctie - Ontzien van milieu	Duurzaam Inkopen - Opstellen nota duurzaam inkopen, praktisch vormgeven uitvoering duurzaam inkopen. Doelstelling is 75 % duurzaam inkopen in 2010 (incl. duurzame energie)	Het milieu wordt ontlast en ontzien en de gemeente vervult een voorbeeldfunctie	60	40			**400**				500	€ 5.000	2009-2012
														Totaal:	**2020**	**€ 62.500**	**2009-2012**

B. Woningen																	
Handhaving EPC	*Actief:* Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 40% van de bouwvergunningen	B1	Verscherpte handhaving EPN	Verscherpte EPC adequaat handhaven	Toetsing EPC en toezicht EPN woningen	Goede handhaving van de verscherpte EPC	**160**								160	€ 2.000	2009-2012
		B2	Opleiding en training van ambtenaren Bouw- en Woningtoezicht	Meer kennis bij Ambtenaren van toetsing EPC-normen	Opleiding en training van ambtenaren Bouw- en Woningtoezicht	Ambtenaren kunnen beter en sneller de EPC'en controleren	**160**								160	€ 2.000	2009
		B3	EPC monitoring woningbouw	Verbetering kwaliteit EPC-toetsing en handhaving	EPC monitoring woningbouw d.m.v. bijhouden database + analyse gegevens	Overzicht EPC-resultaten en inzicht in sturingsfactoren voor lagere EPC;	**160**								160	€ 2.500	2009-2012
Nieuwbouw	*Actief:* Realiseren van woningen met een 10% verscherpte EPC en realiseren van een EPL van 7,0 tot 8,0 bij woningbouwprojecten met meer dan 200 woningen	B4	Verankering verscherpte EPC in beleid	Structureel verscherpte controle van EPC	Verscherpte EPC en EPL in beleid met als doel de energetische kwaliteit van nieuw te bouwen woningen te verbeteren	Structureel verscherpte controle van EPC	**160**								160	€ 2.500	2009-2012
Bestaande woningvoorraad	*Actief:* Verbeteren van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad, uitgedrukt in het Energielabel, met gemiddeld 1% per jaar	B5	Prestatieafspraken woningcorporaties	- Prestatieafspraken verankeren in woonplan - Verminderen van het energieverbruik in de sociale huursector	Prestatieafspraken corporaties - Opnemen energie en duurzaamheid als integraal thema in woonnota en maken van concrete energie- en duurzaamheidafspraken met corporaties	Energie-efficiency verbetering in de sociale huursector	40		**40**						80	€ 500	2009-2012
		B6	Energieloket	Het opzetten van een energieservicepunt om particuliere woningeigenaren te bereiken om ze zodoende te stimuleren energie te besparen	Energieloket/ 'Energie Actief Dalfsen'- Inrichten energieloket met informatie over energiebesparing, energieadviezen, subsidies etc. én gerichte energiebesparingsprojecten op straat- & wijkniveau. Inclusief het aanstellen van een DuurzaamBouwen-adviseur die projectontwikkelaars, bouwpartijen en burgers kan interesseren en adviseren m.b.t. energiezuinig en duurzaam bouwen	Energiebesparing in de bestaande woningbouw van particuliere woningeigenaren	**4000**								4000	€ 30.000	2009-2012
		B7	Revolverend fonds	Wonigeigenaren financieel stimuleren om energiebesparende maatregelen te treffen	Revolverend Fonds - Organiseren aantrekkelijke financiering burgers t.b.v. uitvoeren energiebesparende maatregelen	Meer getroffen energiebesparende maatregelen met als gevolg een aanzienlijke energiebesparing in de koopsector	**320**							100	420	€ 5.000	2009-2012
Bewonersgedrag	*Actief:* 5% van de huishoudens vertoont energiezuinig gedrag	B8	Natuur & milieucommunicatie	Bewoners informeren over energiebesparing en duurzaamheid en vooroordelen en twijfels wegnemen wat betreft duurzaamheid	Natuur- & Milieucommunicatie - Opzetten energiebesparings- en duurzaamheidscommunicatie (via bijv. lokale milieuorganisaties, Lindenhoeve en in samenwerking met Natuur & Milieu Overijssel)	Kennisontwikkeling bij burgers over energiebesparing en duurzaamheid	**160**						120		280	€ 5.000	2009-2012
		B9	Energieaanpak minima	Minima stimuleren en informeren om energiebesparende maatregelen te treffen	Energieaanpak minima - Informeren minima over energiebesparingsmogelijkheden, aanbieden energiescan en ondersteuning bij uitvoering kleine aanpassingen	Meer getroffen energiebesparende maatregelen door minima met als gevolg een aanzienlijke energiebesparing in de koopsector	40					**200**			240	€ 10.000	2009-2012
														Totaal:	**5660**	**€ 59.500**	**2009-2012**
C. Utiliteitsgebouwen																	
Handhaving EPC	*Actief:* Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 40% van de bouwvergunningen	C1	Toetsing EPC en toezicht EPN utiliteitsgebouwen	Adequate toetsing en handhavening	Toetsing EPC en toezicht EPN utiliteitsgebouwen	Goede handhaving van de EPC	**160**								160	€ 2.000	2009-2012
		C2	Opleiding en training van ambtenaren Bouw- en Woningtoezicht	Meer kennis bij Ambtenaren van toetsing EPC-normen	Opleiding en training van ambtenaren Bouw- en Woningtoezicht	Ambtenaren kunnen beter en sneller de EPC'en controleren	**160**								160	€ 2.000	2009
		C3	EPC monitoring utiliteitsbouw	Verbetering kwaliteit EPC-toetsing en handhaving	EPC monitoring utiliteitsbouw	Overzicht EPC-resultaten en inzicht in sturingsfactoren voor lagere EPC;	**160**								160	€ 2.500	2009-2012
Nieuwbouw van utiliteits-gebouwen	*Actief:* Realiseren van utiliteitsgebouwen met een 10% verscherpte EPC	C4	Verankering verscherpte EPC en EPL opnemen in beleid	Structureel verscherpte controle van EPC	Uitgangspunten van verscherpte EPC en EPL opnemen in bouwbeleid	Structureel verscherpte controle van EPC	**40**								40	€ 1.500	2009-2012
		C5	Prestatieafspraken projectontwikkelaars	Verminderen energieverbruik en CO2-reductie in utiliteitssector	Prestatieafspraken projectontwikkelaars - Opnemen duurzaamheidsprestatieniveau in afspraken met projectontwikkelaars	Reductie van energieverbriuik en CO2-uitstoot in utiliteitssector			**40**						40	€ 500	2009-2010
		C6	Duurzaamheid in RO-beleid en opstellen WKO-kansenkaart	Structureel gebruik van duurzame maatregelen in bouwprojecten	Duurzaamheid in structuur- en bestemmingsplannen incl. WKO-kansenkaart - Borgen duurzaamheid(paragraaf) in RO-plannen en inzichtelijk maken ruimtelijke duurzaamheidskansen	Meer gebruik van duurzame maatregelen met als gevolg een dito energiebesparing en CO2-reductie			**40**						40	€ 1.000	2010
														Totaal:	**600**	**€ 9.500**	**2009-2012**

D. Bedrijven																	
Vergunning-verlening en handhaving	*Actief:* Alle relevante inrichtingen waarvan de gemeente bevoegd gezag is op basis van de Wet Milieubeheer hebben een actuele vergunning (BBT) op het gebeid van energie. Handhaving van vergunningen en Activiteitenbesluit, gericht op energieaspecten heeft prioriteit, is gepland en vindt plaats. handhaving van afspraken MJA-bedrijfstakken waarvan gemeente bevoegd gezag is, heeft prioriteit, is gepland en vindt plaats	D1	Energie in vergunningen	Middel hanteren dat energiebesparing stimuleert	Energie in vergunningen - Gebruiken wettelijke mogelijkheden m.b.t. energie-eisen in milieu- en bouwvergunningen en onderzoeksverplichting bij uitbreiding of revisievergunning	Meer energiebesparing en CO2-reductie afgedwongen in bedrijven	**240**								240	€ 2.500	2009-2009
		D2	Scherpere handhaving van energievoorschriften milieuvergunning en Activiteitenbesluit	Verscherpte handhaving om overtredingen tegen te gaan	Scherpere handhaving van energievoorschriften milieuvergunning en Activiteitenbesluit	Verscherpte handhaving en een goede naleving van energie en milieuvoorschriften	**240**								240	€ 1.000	2010-2011
		D3	Informatiebijeenkomsten in het kader van energieactief Dalfsen	Bouw- en installatiebedrijven inlichten over de technische mogelijkheden om energiebesparing te realiseren in de woningbouw	Informatiebijeenkomsten bouwbedrijven en installateurs - Organiseren informatiebijeenkomsten met Bouwend Nederland en Uneto-VNI, ook i.v.m. aanpak in kader van 'Energie Actief Dalfsen'	Meer kennis bij bouw- en installatiebedrijven over het technisch realiseren van energiebesparing in de woningbouw	**80**								80	€ 2.000	2009
		D4	Energiebesparing door midden- en kleinbedrijven	Energiebesparing in mkb-bedrijven realiseren	Energiebesparing door midden- en kleinbedrijven - Stimuleren van het uitvoeren van energie-efficiencyscans en geadviseerde maatregelen door het MKB door projectmatige promotie, begeleiding en follow-up	Aanzienlijke energiebesparing in mkb-bedrijven	**120**								120	€ 2.500	2009-2012
Bedrijven-terreinen	*Actief:* Structurele samenwerking met bedrijven op bedrijventerrein, gericht op minimaal 2% energiebesparing en/of opwekking van duurzame energie	D5	Verplichting duurzaamheidscan bij vestiging op bedrijventerreinen	Duurzame bedrijvigheid realiseren	Verplichting duurzaamheidscan bij vestiging op bedrijventerreinen	Meer duurzaamheid in bedrijven realiseren			**40**						40	€ 500	2009-2012
														Totaal:	**720**	**€ 8.500**	**2009-2012**
E. Verkeer en vervoer																	
Verkeer en vervoer bevolking en bedrijven	*Actief:* Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 1% per jaar	E1	Wagenparkscans	Inzicht in de mogelijkheden tot vermindering uitstoot broeikasgassen voor hetwegverkeer	Wagenparkscans uitvoeren met als doel het overschakelen op aardgas, biogas en eventueel andere beschikbare biobrandstoffen	Uitspraak over de mogelijkheden tot vermindering van uitstoot van broeikasgassen in het wegverkeer	40		**40**						80	€ 10.000	2011-2012
		E2	Het nieuwe rijden	Bewustwording weggebruikers van hun rijstijl op de uitstoot van hun voertuigen	Het Nieuwe Rijden - CO2-reductie in verkeer en vervoer door zuiniger rijstijl	Weggebruikers zullen bewuster rijden met het oog op de uitstoot van hun voertuigen met als gevolg een lagere uitstoot	**80**								80	€ 2.500	2011-2012
														Totaal:	**160**	**€ 12.500**	**2009-2012**
F. Grootschalige duurzame energieopties																	
Grootschalige en/of collectieve duurzame energieopties	*Actief:* 3% Van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties: wind, biomassa, waterkracht, warmte/koude-opslag	F1	Kansen voor duurzame energie	Inzicht krijgen in het potentieel aan op te wekken duurzame energie en basis voor beleidskader DE	Onderzoek naar het potentieel aan duurzame energie in de gemeente	Inzicht in het potentieel aan energiebronnen van diverse duurzame energieopties	**200**								200	€ 12.500	2010-2012
		F2	Windenergie	Benutten van kansen voor lokale opwekking en gebruik (12 MW windenergie locatie Nieuwleusen-West)	Besluitvorming over aanwijzen aanvullende locatie voor plaatsing windturbines	Duurzaam stroomopwekking binnen de gemeente	220		**280**						500	€ 10.000	2011-2012
		F3	Biomassa-projecten ROVA	De publieke/ gemeentelijke biomassastromen omzetten in energie	Biomassa-projecten ROVA - Deelname aan biomassa-projecten van ROVA, zoals Rijden op GFT-afval en demonstratieproject Torrefactie (opwerken groenafval naar compacte	Duurzame opwekking van energie vanuit publieke/ gemeentelijke biomassastromen	**40**	40							80	€ 7.500	2009-2012
		F4	Kansen grootschalige opwekking zonne-energie	Inzicht krijgen in de mogelijkheden mbt het grootschalig opwekken van zonne-energie	Onderzoek naar de mogelijkheden van grootschalige zonne-energietoepassingen in de gemeente	Inzicht in de mogelijkheden mbt het grootschalig opwekken van zonne-energie	**40**		40						80	€ 7.500	2009-2012
														Totaal:	**860**	**€ 37.500**	**2009-2012**

Overige activiteiten																
Overige 'niet SLOK'-gebonden activiteiten	*Actief*	G1 Communicatie 'Duurzaam Dalfsen'	Informeren burgers en bedrijven over doel en voortgang van Duurzaam Dalfsen	Opstellen communicatieplan en vormgeven én uitvoeren communicatieactiviteiten	Burgers en bedrijven zijn goed geïnformeerd over doel en stand van zaken omtrent Duurzaam Dalfsen	80						**120**		200	€ 7.500	2009-2012
		G2 Millenniumdoelen en klimaatcompensatie-plus	Invulling geven aan begrip millenniumgemeente en besluitvorming over klimaatcompensatie-plus	Uitwerken visie op Dalfsen als Millenniumgemeente in concreet uitvoeringsplan en vormgeven voorstel voor compensatie-plus voor periode waarin Dalfsen op weg is naar CO2-neutraliteit	Concrete invulling van begrip 'Dalfsen, Millenniumgemeente' en besluit over mogelijkheid van klimaatcompensatie-plus	**80**								80	€ 2.500	2009-2010
		G3 Duurzaam Beheer Openbare Ruimte	Certificeringsniveau 'goud' volgens barometer Duurzaam Terreinbeheer	Uitwerken voorstellen en aanpakken verbeterpunten zoals bekend vanuit huidig certificeringsniveau 'brons'	Certificeringsniveau 'goud' volgens barometer Duurzaam Terreinbeheer		**80**							80	€ 2.500	2009-2010
		G4 Herbeplanten singels en aanleg bosachtige groenstroken	Voorstellen ten aanzien van herbeplanten singels en aanleggen 'bos'-stroken vanwege vastleggen CO2 én verbeteren landschapstructuur, biodiversiteit en leefomgeving	Uitwerken nadere voorstellen ten aanzien van herbeplanten singels en aanleg bosachtige groenstroken in openbare ruimte, rond bedrijventerreinen en grootschalige agrarische opstallen en mogelijkheid van (stimulerings)regeling of richtlijn voor particuliere grondbezitters.	Uitgewerkte voorstellen ten aanzien van herbeplanten singels en aanleg bosachtige groenstroken in openbare ruimte, rond bedrijventerreinen en grootschalige agrarische opstallen en mogelijkheid van (stimulerings)regeling of richtlijn voor particuliere grondbezitters.		40	**40**						80	€ 10.000	2009-2010
		G5 Beëindigen ontheffingenbeleid verbranden snoeihout	Beëindigen ontheffingenbeleid verbranden snoeihout met het oog op nuttige inzet als biomassa	Voorbereidingen starten voor beëindigen ontheffingenbeleid verbranden particulier snoeihout bij beschikbaar komen biomassacapaciteit ROVA en vooruitlopend daarop huidige standaard ontheffingstermijn (2 jr.) voor nieuwe verzoeken aanpassen	Beëindiging ontheffingenbeleid verbranden particulier snoeihout en voorbereiding nuttige inzet als biomassa	**80**	40							120	€ 0	2009-2010
		G6 Adaptatieprojecten	Inzicht in raakvlakken adaptatiemaatregelen met reguliere energie- en klimaatactiviteiten en adaptatiemaatregelen die aansluiten bij ruimtelijke ontwikkelingen, waterbeheer en evt. gezondheidszorg	Inventariseren raakvlakken adaptatie met reguliere energie- en klimaatactiviteiten en uitwerken adaptatiemaatregelen die aansluiten bij ruimtelijke ontwikkelingen, waterbeheer en evt. gezondheidszorg	Inzicht in raakvlakken adaptatiemaatregelen met reguliere energie- en klimaatactiviteiten en adaptatiemaatregelen die aansluiten bij ruimtelijke ontwikkelingen, waterbeheer en evt. gezondheidszorg	**120**	40	80	40					280	€ 7.500	2009-2011
		G7 Coördinatie klimaatactiviteiten, monitoring en rapportage	Voldoende voortgang en samenhang in gemeentelijk klimaat- en duurzaamheidbeleid én inzicht in relevante ontwikkelingen op de markt en bij overheid. Opstellen jaarlijkse CO2-balans + rapportage	Organiseren en bewaken voldoende capaciteit, specifieke kennis en processturing ten behoeve van voortgang en samenhang gemeentelijk klimaatbeleid en inzicht in ontwikkelingen op de markt en bij de overheid. Opstellen jaarlijkse CO2-balans + rapportage.	Voldoende voortgang en samenhang in gemeentelijk klimaat- en duurzaamheidbeleid én inzicht in relevante energie-, klimaat- en duurzaamheidontwikkelingen op de markt en bij overheid. Opstellen jaarlijkse CO2-balans + rapportage	**320**								320	€ 80.000	2009-2012
													Totaal:	**1160**	**€ 110.000**	2009-2012
						8.180	**660**	**640**	**600**	**400**	**200**	**400**	**100**	**11.180**	**€ 300.000**	

1,75 fte